

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-66>

УДК 657.658.884

Гуцаленко Л.В., Чмелюк Т.В.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

## ОБЛІК ТА ЙОГО КОНТРОЛЬНІ ФУНКЦІЇ В УПРАВЛІННІ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

**Анотація.** В реаліях сьогодення все більше підприємств зіткнулися із проблемами недосконалої обліку та управління дебіторською заборгованістю. У статті розглянуто методологічні засади обліку дебіторської заборгованості, у відповідності до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», та Податкового кодексу України. Проаналізовано діючу класифікацію дебіторської заборгованості та надано практичні рекомендації щодо її покращення задля підвищення ефективності обліку та управління розрахунками з дебіторами. Визначено проблемні питання щодо обрання підприємством найбільш доцільного методу визначення коефіцієнта сумнівності для правильного нарахування та подальшого використання резерву сумнівних боргів. Визначено мету та порядок проведення внутрішньогосподарського контролю, сформовано рекомендації щодо підвищення ефективності такого контролю задля забезпечення своєчасності погашення дебіторської заборгованості. Виокремлено етапи формування політики управління дебіторською заборгованістю підприємства. На підставі узагальнення проведених досліджень наведено рекомендації щодо усунення основних проблемних аспектів обліку та управління дебіторською заборгованістю.

**Ключові слова:** облік, дебіторська заборгованість, розрахунки, контроль, функції, управління.

Hutsalenko Liubov, Chmeliuk Tetiana

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

## ACCOUNTING AND CONTROL FUNCTIONS IN RECEIVABLE MANAGEMENT OF ENTERPRISES

**Summary.** Most recently more and more businesses are confronted with the problems of deficiency in accounting and debt management. Regardless of the reasons for the occurrence of such debt, it is completely impossible to avoid it, so businesses need to look for alternative ways to effectively manage their receivables. The article deals with the methodological principles of accounting for receivable accounts, in accordance with Regulation (standard) of accounting 10 "Accounts receivable", the Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" and the Tax Code of Ukraine. An analysis of economic publications on accounting and receivables management is carried out. The current classification of receivables is analyzed and practical recommendations are given to improve it in order to increase accounting efficiency, internal control and management of accounts receivable. Not only to improve the classification, but also to unify the methods of its estimation and to develop the analytical financial reporting documents, in order to solve the problems of arrears and debt repayment. The problematic issues regarding the choice of the most appropriate method for determining the coefficient of doubt for the correct calculation and subsequent use of the doubtful debt reserve were identified, and the recommendations for the calculation of the doubtful debt reserve according to the chosen method were given. The analysis of the enterprise accounting policy was carried out, on the basis of which recommendations were given on the display of information concerning the organization of accounts receivable accounting in the Accounting Policy Order. The purpose, tasks and procedure of conducting internal economic control have been determined, in particular, recommendations have been formulated to increase the effectiveness of such control in order to ensure timely repayment of receivables. The influence of accounting and control function on the formation of the receivables management policy of the enterprise is reflected. Based on the generalization of the conducted research, recommendations for elimination of the main problematic aspects of accounting, control and management of accounts receivable are given.

**Keywords:** accounting, accounts receivable, calculations, control, functions, management.

**Постановка проблеми.** Нестабільність економічної ситуації в Україні, має вплив на операційну діяльність підприємства щодо здійснення процесу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Дана ситуація підвищує ризики господарюючих суб'єктів щодо своєчасності надходження коштів за здійсненні операції. Зниження платоспроможності підприємств призводить до зростання обсягів дебіторської заборгованості, що веде до порушення платіжного балансу підприємств, адже в період глобальних змін в сфері економіки та інших сферах діяльності суспільства важливим є вмiле управління дебіторською заборгованістю через функцію управління – облікову систему, яка забезпечує стабільність фінансового стану.

Незалежно від причин виникнення такої заборгованості цілком уникнути її неможливо, тому підприємствам необхідно шукати альтернативні способи ефективного управління дебіторською заборгованістю, зокрема шляхом вдосконалення облікової політики щодо розрахункових операцій з дебіторами, формування дієвої системи внутрішньогосподарського контролю тощо.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.**

Теоретичним та практичним аспектам проблематики обліку дебіторської заборгованості в останні роки присвятили свої праці вітчизняні та зарубіжні вчені, серед них: О.А. Боярова, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, Л.В. Гуцаленко, С.І. Дерев'яноко, В.І. Єфіменко, О.М. Кияшко, О.М. Колеснікова, В.М. Костюченко, Н.П. Кузик, О.Г. Лицен-

ко, В.Я. Плаксієнко, І.С. Серєда, І.М. Сисєова, В.В. Сєпко, Н.М. Ткачєнко, В.В. Ясїшєна та їнші.

Вчєні вважають, що сєред основних чинників настання кризового стану пїдприємства, що насправдї ведуть до пїдриву єкономїчної безпеки, є ведєння некорєктної полїтики управлїння дєбїторської заборгованїстю або зовсїм її вїдсутнїсть. На думку окремих дослїдників, саме ефектївне управлїння дєбїторської заборгованїстю сприятимє забезпечєнню стабїльної дїяльностї пїдприємства, пїдвищєнню рївня його платєспроможностї та лїквїдностї.

**Видїлення невирїшєних ранїше частин загальної проблеми.** Кожен їз науковцїв намагався дослїдити широке коло питань в напрямку взаєморєрахункїв з дєбїторами, але все ж таки недостатньо дослїджєним залишаються питання щодо оперативностї реагування на виникнєння дєбїторської заборгованостї та дїєвостї контрольної функцїї облїку за її погашєнням в термїнї дїї договїрних зобов'язань з метою уникнєння судових процесїв, а також розподїлення дєбїторської заборгованостї за термїном погашєння, та створєння пїдприємствами резерву сумнївної заборгованостї. Цї та їнші питання потребують подальшого їх вивчєння, удосконалення та впровадження в практичне застосування облїкової системи господарючих суб'єктїв.

**Мєта статтї.** Мєтою статтї є виявлєння актуальних на сьєгоднїшний дєнь проблем в облїку взаєморєрахункїв мїж пїдприємствами, пошук шляхїв їх вирїшення та вносєння пропозицїї щодо дїєвостї контрольної функцїї облїку в управлїннї дєбїторської заборгованїстю.

**Виклад основного матерїалу дослїдження.** В Українї облїк дєбїторської заборгованостї регулюється Положенням (стандартом) бухгалтерського облїку 10 «Дєбїторська заборгованїсть» (далї – П(С)БО 10), згїдно даного Положення, дєбїторська заборгованїсть визнається активом, якщо їснує їмовїрнїсть отримання пїдприємством майбутнїх єкономїчних вигєд та може бути достовїрно визначєна її сума [1]. Для забезпечєння вимєг Закону Українї «Про вносєння змїн до Закону Українї «Про бухгалтерський облїк ї фїнансову звітнїсть в Українї» щодо удосконалення деяких положєнь» вїд 5.10.2017 року за № 2164 облїк рєрахункїв з дєбїторами регулюється Мїжнародними стандартами бухгалтерського облїку (далї – МСБО), сєред яких: МСБО 1 «Подання фїнансових звітїв» [2, с. 12], МСБО 32 «Фїнансовї їнструменти: розкриття та подання» [2, с. 865], МСБО 39 «Фїнансовї їнструменти: визнання та оцїнка» [2, с. 1026] та їншими.

Насамперед слїд зазначити, що у П(С)БО 10 «Дєбїторська заборгованїсть» не передбачєно чїткого розмежування понять довгєстрокової та короткєстрокової дєбїторської заборгованостєй. У вищєзазначєному стандартї не вїдзначєно, що їх облїк ведеться на рїзних рахунках бухгалтерського облїку, а також те, що поточна заборгованїсть є оборотним активом, а довгєстрокова – необоротним.

Оцїнюючи практичну складову облїкового процесу дїяльностї господарючих суб'єктїв, доцїльно вїдзначити, що облїк дєбїторської заборгованостї налїчує значну кїлькїсть проблемних питань та неоднозначних ситуацїй, сєред яких варто виокремити:

1. Недостатньо чїтка схема деталїзацїї та сїввїдношення рїзних видїв дєбїторської заборгованостї у загальнїй її структурї.

2. Проблеми взаємозв'язку, протирїччя та рєзбїжностї в облїку сумнївної та безнадїйної заборгованостї та облїку її для цїлей оподаткування.

3. Освоєння практичних навичок облїку сумнївної заборгованостї, зокрема створєння резерву на її покриття, адже ми доволї часто отримуємо недостовїрнї данї при вїдображеннї резерву сумнївних боргїв в балансї пїдприємства [3].

4. Необхїднїсть змїн у будовї рєгїстрїв синтетичного та аналїтичного облїку дєбїторської та кредиторської заборгованостї, оскїльки на сьєгоднї цї два види заборгованостї вїдображаються в єдиному рєгїстрї – Журналї № 3 та частково пов'язанї мїж собою, але все ж зовсїм рїзнї об'єкти облїку [4, с. 192].

В умовах сьєгодєння чи не всї пїдприємства будують свої вїдносини з контрагентами на договїрних умовах, з мєтою зменшення ризикїв щодо невиконання зобов'язань за рєрахунками за визначєними умовами.

На наше переконання з найменшими ризиками є рєрахунки з використанням передоплати. Зазначєні умови рєрахункових операцїй забезпечують господарюючим суб'єктам додатковї гарантїї, що товар буде вїдвантажєно лише пїсля отримання коштів, а вїдтак вїдбуватиметься часткове зменшення частки дєбїторської заборгованостї у складї активїв пїдприємства, що забезпечить стабїльнїсть надходжєнь грошових коштів та їх обертання для потреб пїдприємства.

Для покращєння методики облїку дєбїторської заборгованостї, необхїдно вносїти змїни до дїючого П(С)БО 10 «Дєбїторська заборгованїсть» [1], в якому доцїльно розширити наведєну класифїкацїю дєбїторської заборгованостї, що сприятимє здїйсненню порївняльного аналїзу варїантїв угруповання рєрахункїв з дєбїторами за класифїкацїйними ознаками.

Достатньо важливим питанням облїку заборгованостї рєрахункїв з дєбїторами є її оцїнка. Мєтоди оцїнки дєбїторської заборгованостї мають забезпечувати належне дотримання основних принципїв бухгалтерського облїку, запобїгатимуть заниженню оцїнки зобов'язань ї витрат та завищєнню оцїнки активїв ї доходїв пїдприємства [4, с. 194].

На думку Кїяшко О.М., потребують розробки моделї сїввїдношення дєбїторської та кредиторської заборгованостї, якї дозволять якїсно та доволї швидко виявляти негативнї явища, що впливають на якїснї та кїлькїснї змїни в складї цих заборгованостєй. Достатнїм є сїввїдношення, де кредиторська заборгованїсть переважає над дєбїторською на 10-20% [4, с. 195].

Досить важливо вдосконалювати методик у визначєння суми резерву сумнївних боргїв з мєтою стимулювання створєння пїдприємствами цього резерву. Практика показує, що бїльшїсть пїдприємств, звітнїсть яких є обов'язковою, не створюють резерву сумнївних боргїв, оскїльки:

– це вимагає вилучєння з обороту коштів, що можуть бути задїянї в їнших сферах господарської дїяльностї;

– суми, якї резервуються, не включаються до складу витрат, що, в свою чергу, не впливає на зменшення податку на прибуток;

– підприємства не хочуть нести додаткові трудові витрати на створення цього резерву [5, с. 24].

Якщо підприємства і нараховують резерв сумнівних боргів, то в більшості випадків використовують метод із застосуванням коефіцієнта сумнівності. Як передбачено ПСБО 10, при методі застосування коефіцієнта сумнівності, «величина резерву розраховується множенням суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності» [1]. При цьому, коефіцієнт сумнівності може розраховуватися такими способами:

- визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході;
- класифікації дебіторської заборгованості за строками непогашення;

Якщо розглянути методику визначення коефіцієнта сумнівності першим способом, то виходить, що назва цього коефіцієнта повинна бути не «сумнівності», а «безнадійності», оскільки в чисельнику не сумнівна дебіторська заборгованість, а сума безнадійного боргу (списана сума заборгованості термін позивної давності якої минув) по відношенню до чистих доходів. Крім того, виникають запитання: за який період необхідно обрати для визначення чистий дохід: період в якому виникла така заборгованість (це три роки назад) чи період у якому буде списана така заборгованість? В такому випадку порушується принцип відповідності доходів і витрат.

При методиці визначення коефіцієнта сумнівності способом «класифікації дебіторської заборгованості за строками непогашення» необхідно зазначити, що п. 9 ПСБО 10 передбачено [1] «коефіцієнт сумнівності встановлюється підприємством, виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за попередні звітні періоди. Коефіцієнт сумнівності, як правило, зростає зі збільшенням строків непогашення дебіторської заборгованості». Між тим, відсутнє уточнення за які попередні періоди необхідно взяти суму «фактичної безнадійної дебіторської заборгованості», а чому не взяти суму сумнівної (простроченої) заборгованості (на початок періоду) за періоди, які можливо поділити умовно (з 6 міс. до 12 міс.; з 13 до 24 міс.; з 25 до 36 міс.) по відношенню до залишку дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги) на початок періоду, визначивши при цьому саме коефіцієнт сумнівності, а не безнадійності.

За умови, якщо підприємство має значну кількість операцій, доцільним є застосування іншого методу формування резерву сумнівних боргів – методу застосування коефіцієнта сумнівності. Він базується на статистичних розрахунках (обчисленні відповідного коефіцієнта сумнівності). З метою застосування цього методу підприємству слід проаналізувати інформацію за декілька попередніх звітних періодів щодо виникнення безнадійної заборгованості за продукцію, товари, роботи або послуги [6].

Окремі науковці вважають цей процес трудомістким. На нашу думку для спрощення процедури необхідно в кінці періоду чи на початку року (все залежить від обраної підприємством облікової політики та визначення періодів поділу на групи) в автоматизованому режимі вибрати підприємства з чітко визначеними термінами за-

боргованості за групами, а сальдо з дебіторської заборгованості відповідного періоду можна вільно взяти з оборотної відомості. У кінці року, при проведенні річної інвентаризації, провести перерахунок резерву сумнівних боргів та здійснити уточнення нарахованої суми.

Якість облікової інформації визначається через інструменти організаційного процесу облікової політики.

Організацію обліку дебіторської заборгованості суб'єктів господарювання доцільно реалізувати через визначення та дотримання принципів та положень щодо розрахункових операцій визначених Наказом про облікову політику, зокрема:

1. Класифікацію дебіторської заборгованості, яка забезпечує достовірність її оцінки для цілей бухгалтерського обліку та формування інформації у фінансовій звітності. В наказі про облікову політику необхідно виокремити перелік класифікаційних ознак та види дебіторської заборгованості, зокрема: зазначити критерії віднесення довгострокової заборгованості до складу необоротних активів підприємства та розмежувати різні види поточної дебіторської заборгованості відповідно до сутності здійснюваних операцій.

2. Методику і дату визначення величини резерву сумнівних боргів. Підприємство може обрати один чи декілька (для різних видів дебіторської заборгованості) з методів нарахування резервів. В наказі про облікову політику виокремити процедури щодо розрахунку резерву сумнівних боргів за визначеним методом.

3. Визначення у робочому Плані рахунків (як додатку до наказу про облікову політику) порядку обліку дебіторської заборгованості та дотримання договірних зобов'язань.

4. Сформулювати графік документообороту первинних документів, що забезпечують розрахунки з контрагентами, затвердити відповідальних осіб, що здійснюють контроль за їх оформленням з метою забезпечення їх юридичної сили.

Особливу складову в системі управління займає контроль, який покликаний виконувати контрольну функцію обліку. Саме тому організація внутрішньогосподарського контролю за своєчасністю погашення дебіторської заборгованості, зокрема за розрахунками з покупцями та замовниками (оскільки така заборгованість займає найбільшу питому частку у складі всієї дебіторської заборгованості господарюючих суб'єктів) відіграє дівість контрольної функції обліку.

Метою внутрішньогосподарського контролю розрахунків з покупцями та замовниками підприємства, є:

- забезпечення систематичного спостереження за достовірністю облікових та звітних даних про наявність і зміну сум дебіторсько-кредиторської заборгованості;
- дотримання договірних умов за розрахунками з дебіторами;
- своєчасність пред'явлення претензій, за умови порушення розрахунково-платіжної дисципліни;
- оцінка впливу величини дебіторської заборгованості на платоспроможність підприємства, що забезпечує його фінансово-господарську діяльність [9, с. 219].

Послідовність контролю розрахунків з покупцями та замовниками зображено на рис. 1.



Рис. 1. Послідовність контролю розрахунків з покупцями та замовниками [10]



Рис. 2. Функції обліку та контролю у формуванні політики управління дебіторською заборгованістю

Джерело: сформовано авторами



На підставі вище викладеного, вважаємо за необхідне в посадовій інструкції бухгалтера зазначити в обов'язках здійснення оперативного контролю за станом дебіторської заборгованості, за її обсягами, термінами погашення й прострочення, умовами неповернення, а також посилення всіх можливих заходів з її погашення та відшкодування. У підприємств, що становлять суспільний інтерес, доцільно створювати відділ внутрішнього аудиту, який забезпечуватиме оперативність контрольних заходів, щодо дотримання договірних зобов'язань між контрагентами та сприятиме своєчасності погашення дебіторської заборгованості. З метою уникнення зайвого перенасичення кадрами, перевитрачання різних ресурсів потрібно обов'язково обґрунтувати доцільність створення цілої служби. Для цього необхідно провести певні розрахунки, детально проаналізувати стан та обсяги дебіторської заборгованості, визначити структуру проблемних боргів, зіставити витрати на створення та функціонування відділу з очікуваними результатами від його роботи, підібрати відповідні кадри тощо.

Політика управління дебіторською заборгованістю, представляє собою частину всієї політики управління оборотними активами та маркетингової політики, метою якої є розширення обсягів реалізації, а також визначає ефективність роботи підприємства. Тому досить важливим є визначення основних етапів формування даної політики. Адже управління дебіторською заборгованістю може здійснюватися із використанням двох основних її функцій: обліку та контролю (рис. 2).

Для досягнення ефективного господарювання, в системі управління облік і контроль є одними із важливих функцій, оскільки через них

відбувається поєднання аналізу, прогнозування та регулювання діяльності підприємств. Особливу увагу необхідно приділяти дієвості даних функцій при формуванні облікової політики підприємства щодо управління дебіторською заборгованістю, яка має вплив на об'єктивність та оцінку майна підприємства та формування фінансового результату.

Поєднання даних функцій дає можливість підприємству в умовах кризи спрогнозувати свою діяльність за умов досягнення таких цілей:

1. своєчасно відстежувати і запобігати ризиковим ситуаціям для підприємства;

2. формувати інформацію, що буде спрямована на зниження негативних наслідків кризової ситуації.

**Висновки і пропозиції.** Узагальнюючи вище викладене, можна дійти висновків, що правильно організований облік дебіторської заборгованості має досить важливе значення, оскільки сприяє прозорості та достовірності впорядкованих даних із розрахункових операцій з дебіторами.

З метою уникнення судових процесів необхідно оперативно реагувати на виникнення дебіторської заборгованості та своєчасно здійснювати контрольні заходи щодо погашенням такої заборгованості в терміні дії договірних зобов'язань.

Шляхом визначення ефективної облікової політики господарюючі суб'єкти забезпечують дієвість облікової та контрольної функцій управління, поєднання яких впливає на формування об'єктивної, своєчасної та неупередженої інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень, націлених на формування відповідного фінансового результату.

## Список літератури:

1. П(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість» – Затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237.
2. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) 2004 та їх тлумачення. Київ : ПП «Видавництво «Фенікс», 2004. 1272 с.
3. Колеснікова О.М. Проблемні питання обліку резерву сумнівних боргів в контексті Податкового кодексу України. *Ефективна економіка*. 2011. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=772> (дата звернення: 21.11.2011).
4. Кияшко О.М. Необхідність облікового забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 3. С. 190–196.
5. Дерев'яно С., Смолій М. Організація та облік дебіторської заборгованості: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2011. № 6. С. 24–28.
6. Боярова О.А., Кузик Н.П. Резерв сумнівних боргів як об'єктивний інструмент впливу на діяльність підприємства. *Облік і фінанси АПК*. 2010. № 4. С. 41–44.
7. Ясипена В.В., Сисоева І.М. Відображення дебіторської заборгованості в обліковій політиці підприємств. *Ефективна економіка*. 2012. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1470> (дата звернення: 17.10.2012).
8. Дерев'яно С.І. Ключові моменти облікової політики. *Agroexpert*. 2010. № 5. С. 86–87.
9. Гуцаленко Л.В., Коцупатрий М.М., Марчук У.О. Внутрішньогосподарський контроль : навч. посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 496 с.
10. Організація контролю розрахунків з покупцями та замовниками. URL: [https://pidruchniki.com/1096050661821/ekonomika/organizatsiya\\_kontrolyu\\_rozrahunkiv\\_pokuptsyami\\_zamovnikami](https://pidruchniki.com/1096050661821/ekonomika/organizatsiya_kontrolyu_rozrahunkiv_pokuptsyami_zamovnikami)
11. Лищенко О.Г., Серета І.С. Управління дебіторською заборгованістю як фактором фінансової стійкості підприємства. *Держава та регіони. Серія : Економіка і підприємництво*. 2010. № 3. С. 84–89.

## References:

1. P(S)BO 10 «Debitorska Zaborhovanist» – Zatverdzhene Nakazom Ministerstva Finansiv Ukrainy [AS (s) «Accounts Receivable» – Approved by the Order of the Ministry of Finance of Ukraine]. dated 08.10.1999, no. 237.
2. Mizhnarodni standarty finansovoi zvitnosti (MSFZ) ta yikh tлумachennia (2004). Kyiv : PE «Publishing House «Fenix», 1272 p.
3. Kolesnikova, O.M. (2011). Problemni pytannia obliku rezervu sumnivnykh borhiv v konteksti Podatkovoho kodeksu Ukrainy [Problematic issues of accounting for doubtful debt reserve in the context of the Tax Code of Ukraine]. *Efektynna ekonomika* [An efficient economy] (electronic journal), no. 11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=772> (accessed 21 November 2011).

4. Kyiashko, O.M. (2009). Neobkhidnist oblikovoho zabezpechennia upravlinnia debitorskoiu zaborhovanistiu pidpriemstva [The need for accounting management of receivables of the enterprise]. *Aktualni problemy ekonomiky* [Current problems of the economy], no. 11, pp. 190–196.
5. Derevianko, S., & Smolii, M. (2011). Orhanizatsiia ta oblik debitorskoi zaborhovanosti suchasnyi stan problemy ta shliakhy yikh vyrishennia [Organization and accounting of accounts receivable: current state, problems and ways of solving them]. *Bukhhalteriia v silskomu hospodarstvi* [Accountancy in agriculture], no. 6, pp. 24–28.
6. Boiarova, O.A., & Kuzyk, N.P. (2010). Rezerv sumnivnykh borhiv yak obachnyi instrument vplyvu na diialnist pidpriemstva [Reserves of doubtful debts as a cautious tool for influencing the activity of the enterprise]. *Oblik i finansy APK* [Accounting and Finance APK], no. 4, pp. 41–44.
7. Yasyshena, V.V. & Sysoieva, I.M. (2012). Vidobrazhennia debitorskoi zaborhovanosti v oblikovii politytsi pidpriemstv [Reflection of receivables in the accounting policy of enterprises]. *Efektivna ekonomika* [An efficient economy] (electronic journal), no. 10. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1470> (accessed 17 October 2012).
8. Derevianko, S.I. (2010). Kliuchovi momenty oblikovoi polityky [Key accounting policies]. *Ahroekspert* [Agroexpert], no. 5, pp. 86–87.
9. Hutsalenko, L.V., Kotsupatryi, M.M., & Marchuk, U.O. (2014). Vnutrishnohospodarskyi control [Internal control]. Kiev : «Center for educational literature». (in Ukrainian)
10. Orhanizatsiia kontroliu rozrakhunkiv z pokuptsiamy ta zamovnykamy [Organization of control of payments with buyers and customers]. Available at: [https://pidruchniki.com/1096050661821/ekonomika/organizatsiya\\_kontrolyu\\_rozrahunkiv\\_pokuptsyami\\_zamovnikami](https://pidruchniki.com/1096050661821/ekonomika/organizatsiya_kontrolyu_rozrahunkiv_pokuptsyami_zamovnikami)
11. Lyshchenko, O.H. & Sereda, I.S. (2010). Upravlinnia debitorskoiu zaborhovanistiu yak faktorom finansovoi stiiikosti pidpriemstva [Debt management as a factor of financial stability of the enterprise]. *Derzhava ta rehiony. Seriia ekonomika i pidpriemnytstvo* [State and regions. Series : Economics and Entrepreneurship], no. 3, pp. 84–89.